

David Opris si Bianca Macavei

le Romanian Psychological
Testing
Services

David Opreș și Bianca Macavei

PROFILUL DJSTRESULUS AFECTIV

 Romanian Psychological
Testing
Services

Autori: David OPRIȘ și Bianca MACAVEI

Pentru citare se va utiliza următorul format: Opriș, D. și Macavei, M. (2007). Profilul distrasului afectiv. în D. David (coordonator), *Sistem de evaluare clinică*. Editura RTS, Cluj-Napoca.

Publicat la:

Editura RTS

Str. Uzinei Electrice 15/15, 400378 Cluj Napoca

Tel./fax. 0264-582276

Web: www.rtscluj.ro email: info@rtscluj.ro

ISBN 978-973-88429-0-8

ISBN 978-973-88429-1-5

Pentru comenzi:

SC RTS Romanian Psychological Testing Services SRL

Str. Uzinei Electrice 15/15, 400378 Cluj Napoca

Tel./fax. 0264-582276

Web: www.rtscluj.ro email: info@rtscluj.ro

Copyright © 2007

Institutul Internațional de Studii Avansate de Psihoterapie și Sănătate Mentală

Aplicată Universitatea Babeș-Bolyai

str. Republicii nr. 37, 400015, Cluj Napoca, România www.psychoterapia.ro

www.psychoterapia.ro

Toate drepturile rezervate. Nici o parte a acestui material, manual, itemi sau foi de răspuns nu poate fi reprodusă sau transmisă sub nici o formă sau printr-un mijloc electronic sau

inclusiv prin intermediul fotocopiării, înregistrării, prin orice sistem de stocare și recuperare a informației, sau prin orice mijloc disponibil altele decât în drepturile.

BAIXARDOC

Tipărit în România

1. Introducere

Ceea ce experiențăm ca mulțumire, tristețe, îngrijorare, bucurie, turie, frică sau regret rezultă din combinația inedită a felului în care gândim, a modului în care ne comportăm și a modificărilor biofizice care au loc în corpul nostru atunci când ne confruntăm cu o situație de viață. Emoțiile reprezintă așadar variabile dependente sau etichete cu care noi descriem o suită de modificări survenite la mai multe nivele (David, Holdevici, Szamoskozi, și Baban, 2000). În procesul apariției unei emoții, intensitatea acesteia va fi determinată de nivelul activării fiziologice, pe când calitatea ei (ex., faptul că o numim „frică” și nu „tristețe”) va rezulta din specificul componentelor cognitive implicate (Singer și Schachter, 1962; David și colab., 2000).

Deși la nivelul simțului comun afectivitatea este resimțită ca un conglomerat de trăiri aflate într-o complexă interacțiune, cercetătorii au arătat că întreaga varietate de emoții resimțite se reduce la câteva dimensiuni de bază. Astfel, în urma mai multor studii, Watson și Tellegen (1985) au concluzionat că afectul are o structură ce cuprinde două dimensiuni necorelate între ele: emoțiile pozitive și emoțiile negative. Emoțiile pozitive sunt indicate de măsura în care o persoană experiențiază plăcere și mulțumire, în timp ce emoțiile negative sunt indicate de gradul de neplăcere experiențiată (distresul psihologic). Atât emoțiile pozitive, cât și cele negative pot fi funcționale sau disfuncționale, altfel spus pot contribui la facilitarea atingerii scopurilor persoanei, sau dimpotrivă la blocarea acestora.

Pe baza unei vaste experiențe clinice, Albert Ellis (1962, 1994) a formulat modelul binar al distresului (David, Schnur și Belloiu, 2002), împărțind pentru prima dată emoțiile negative în două categorii - emoții negative funcționale și emoții negative disfuncționale. Funcționalitatea sau disfuncționalitatea unei emoții negative este dată de: (1) experiența subiectivă asociată emoției, (2) credințele asociate și (3) consecințele comportamentale ale emoției respective (Ellis și DiGiuseppe, 1993). Această categorizare se bazează pe diferențele calitative care există între emoții cu aceeași valență - diferență dată în principal de credințele subiacente acestora - și nu pe variațiile în intensitate (Ellis 1994; Ellis și Harper, 1975). Altfel spus, o intensitate mai mare a „tristeții” nu se numește „deprimare”, diferența dintre cele două trăiri emoționale fiind dată de credințele specifice care le determină (ex., credințe raționale pentru emoțiile negative funcționale și credințe iraționale pentru emoțiile negative disfuncționale).

Diferențele la nivel subiectiv între emoțiile negative funcționale și emoțiile negative disfuncționale au fost investigate prin multe studii; rezultatele indică existența unor diferențe cantitative și calitative între cele două tipuri de emoții (Kissin și Eckhardt, 1993; Schnur și Birk, 1997; Opris și Băbuș, 2007). În cadrul acestui proiect de lucru, distresul (Afectivitatea) este un instrument elaborat pentru a servi la evaluarea dimensiunii subiective a emoțiilor negative funcționale și disfuncționale, precum și a emoțiilor pozitive.

BAIXARDOC

2. Ce măsoară scala?

Profilul Distresului Afectiv (PDA) este o scală cu 39 de itemi care măsoară emoțiile negative disfuncționale și emoțiile negative funcționale din categoriile „îngrijorare/ anxietate” și „tristețe/deprimare”, precum și emoțiile pozitive.

Scala permite calcularea unui scor general de distres, a unui scor de emoții negative, a unui scor de emoții pozitive, precum și a scorurilor separate pentru „îngrijorare” (funcțională), „anxietate” (disfuncțională), „tristețe” (funcțională) și „deprimare” (disfuncțională).

Scala a fost concepută în 2005 (Opriș și Macavei, 2005) pornind de la itemii Profilului Distresului Emoțional, varianta scurtă (Profile of Mood Disorders, Short Version - DiLorenzo, Bovbjerg, Montgomery, Valdimarsdottir, și Jacobsen, 1999). Acestor itemi li s-au adăugat cuvinte care descriu emoții identificate cu ajutorul unui dicționar de sinonime. Cei 39 de itemi care formează varianta finală a scalei au rezultat în urma unei validări cu experți și a mai multor studii experimentale menite să stabilească relevanța lor și subscalele în care se încadrează.

Eficiența instrumentului este sporită de faptul că permite atât estimarea unei valori globale a distresului, cât și calcularea unor scoruri separate pentru emoțiile negative funcționale și disfuncționale, precum și pentru „îngrijorare” (funcțională), „anxietate” (disfuncțională), „tristețe” (funcțională) și „deprimare” (disfuncțională). Comparativ cu alte scale, PDA conține un număr relativ mic de itemi formulați într-un limbaj accesibil, fiind ușor de administrat și cotate.

2.1 Descrierea itemiilor

PDA conține 39 de adjective care descriu emoții. Cei 39 de itemi se grupează în șapte subscale:

- (1) 6 itemi reprezintă emoții negative funcționale din categoria „tristețe/ deprimare”;
- (2) 8 itemi reprezintă emoții negative disfuncționale din categoria „tristețe/ deprimare”;
- (3) 6 itemi reprezintă emoții negative funcționale din categoria „îngrijorare/ anxietate”;
- (4) 6 itemi reprezintă emoții negative disfuncționale din categoria „îngrijorare/ anxietate”;
- (5) 13 itemi reprezintă emoții pozitive (categoria „tristețe/ deprimare” și „îngrijorare/ anxietate”);
- (6) 14 itemi reprezintă emoții negative disfuncționale (categoriile „tristețe/ deprimare” și „îngrijorare/ anxietate”);
- (7) 13 itemi reprezintă emoții pozitive.

BAIXARDOC

Tabelul 1. Distribuția itemilor „>A pe subscale.

Tristețe /Deprimare Funcționale Disfuncționale tristitem
 3nefolositoritem 6mâhnititem 21deprimatitem
 16amărâtitem 8deznădăjduititem 38melancolicitem
 4fără speranțăitem 39necăjititem 18depresivitem
 11supăratitem 30distrusitem 31îndureratitem
 26disperatitem 33

Îngrijorare/Anxietate			
Funcționale		Disfuncționale	
preocupat	item 13	anxios	item 10
îngrijorat	item 7	îngrozit	item 22
neliniștit	item 35	panicat	item 29
încordat	item 19	înspăimântat	item 15
alarmat	item 27	înfrișat	item 36
tensionat	item 2	nervos	item 23

Emoții pozitive			
optimist	item 1	încântat	item 24
vesel	item 5	entuziast	item 25
fericit	item 9	bine dispus	item 28
bucuros	item 12	jovial	item 32
voios	item 14	dinamic	item 34
mulțumit	item 17	plin de vitalitate	item 37
satisfăcut	item 20		

Posibilitățile de răspuns ale subiecților la fiecare din cei 39 de itemi sunt:

BAIXAR DOC

Nici itemii scalei și nici variantele de răspuns nu sunt numerotate, eliminând astfel posibilitatea de biasare a răspunsurilor ca urmare a valorii numerice atașate.

3. Administrare și cotare

Scala se administrează în varianta creion-hârtie, atât individual (și în varianta autoadministrare), cât și în grup. Se preferă administrarea individuală, ori de câte ori este posibil. În cazul administrării în grup, este indicat ca grupurile să nu fie mai mari de 15 persoane. Când grupul este mai mare de 15 persoane, numărul examinatorilor trebuie să crească, păstrându-se raportul de un examinator la maximum 15 persoane evaluate.

Materiale necesare

Scala cu instrucțiunile de completare și itemii; •
Instrument de scris.

Condiții de administrare

Mediu securizant și ferit de zgomote;
Persoana examinată să fie motivată pentru completarea scalei și odihnită;
Mobilier și iluminare adecvate, care să permită subiectului examinat completarea în condiții bune a scalei;
În cazul aplicării în grup, sala trebuie să fie suficient de mare pentru a oferi confort persoanelor examinate.

Instrucțiuni de aplicare

Scala se administrează fără limită de timp.

După ce materialele și condițiile necesare pentru administrarea scalei sunt asigurate, persoanei examinate i se spune:

Mai jos vă prezentăm o listă de cuvinte care descriu emoțiile pe care oamenii le au în diverse situații. Pentru fiecare cuvânt marcați cu "X" pe foaia de răspuns varianta aleasă la întrebarea: „CUM V-AȚI SIMȚIT ÎN ULTIMELE DOUĂ SĂPTĂMÂNI?”

Această instrucțiune apare și pe lista cu itemii, subiectul putând să o recitească ori de câte ori dorește pe parcursul evaluării.

În plus, persoana examinată este încurajată să întrebe examinatorul dacă nu înțelege sensul unui item. Examinatorul trebuie să răspundă la nivelul de înțelegere în funcție de nivelul din care vine. În cazul în care se găsește itemul cu problema de la nivelul 1. Spuneți-i exemplul din subiectul de față: „În timp ce anxios, examinatul va răspunde „Acest cuvânt are un sens apropiat de al cuvintelor „îngrozit”, „panicat”, „însământat”, „înfricoșat”, „nervos”. Printr-un astfel de răspuns standard, se încearcă (1) evitarea răspunsurilor la întâmplare, (2) evitarea lipsei răspunsurilor la mai mulți itemi, precum și (3) evitarea sugerării unor răspunsuri în funcție de așteptările și/sau cunoștințele examinatorului (ex. „Anxios înseamnă înfricoșat, panicat, preocupat, supărat”).

BAIXAR DOC

Subiecții sunt rugați să își evalueze emoțiile pe o scală cu cinci variante (deloc, foarte puțin, mediu, mult, foarte mult) și să bifeze cu „x” în dreptul variantei de răspuns alese, încercând să nu omită nici unul din cei 39 de itemi.

Ex. Răspunsul subiectului la itemul „Tensionat (ă)” este „Foarte puțin”.

DELOC	FOARTE PUTIN	MEDIU	MULT	FOARTE MULT
	X			

Pentru a corespunde cerințelor diferitelor situații și studii, instrucțiunile se pot referi la diverse intervale de timp (de la „două săptămâni”, cum apare în instrucțiunile standard, la „în acest moment” sau „în cursul săptămânii trecute”).

PDA este recomandat pentru evaluarea distresului în cazul subiecților cu vârste de la 14 ani în sus. Testul poate fi utilizat atât în cazul persoanelor fără psihopatologie, cât și în cazul celor cu diferite forme de psihopatologie (excepție fac condițiile medicale care afectează capacitatea de introspecție asupra propriilor stări emoționale).

Cotarea răspunsurilor

Cotarea pentru cei 39 de itemi se face alocându-se de la 1 la 5 puncte după cum urmează: Pentru cotare directă Deloc=1, Foarte puțin=2, Mediu=3, Mult=4, Foarte mult=5, iar pentru cotare inversă Deloc=5, Foarte puțin=4, Mediu=3, Mult=2, Foarte mult=1.

Scorul global de distres se obține prin însumarea scorurilor la cei 26 de itemi negativi cotați direct și la cei 13 itemi pozitivi cotați invers. Se mai pot calcula scoruri pe subscale, prin însumarea scorurilor la itemii care le compun (a se vedea Tabelul 1); în acest caz, pentru fiecare subscală itemii se cotează direct.

Scorul total de distres se calculează însumând scorurile la cei 26 de itemi negativi, cotați direct.

4. Fidelitate și validitate

4.1 Fidelitate

Fidelitatea unui test psihologic se referă la gradul de stabilitate și consistență a scorurilor obținute. Dacă un instrument este fidel, atunci rezultatele obținute în condiții similare prezintă o anumită stabilitate în timp (Dempster și Brainerd, 1995).

Fidelitatea unui instrument de măsurare este cel mai adesea exprimată pe baza consistenței interne și a stabilității în timp a rezultatelor (Anastasi, 1988).

BAIXARDOC

Tabelul 2. Statistici descriptive și indicii Alfa de consistență internă pentru scalele PDA

Scala PDA		Adulți (vârsta cuprinsă între 15-73; m=32.81)			
		Femei	Bărbați	Lipsă date sex	Total
Scor total distras	m	51.37	48.87	49.11	50.59
	AS.	17.60	15.49	10.06	16.94
	N	482	212	9	703
	a	.94	.93	.85	.94
Tristete (funcțional)	m	12.64	11.81	11.50	12.37
	A.S.	4.96	4.48	3.39	4.81
	N	496	223	12	731
	a	.87	.83	.60	.85
Deprimare (disfuncțional)	m	13.03	12.65	14.00	12.93
	A.S.	5.90	5.30	4.91	5.70
	N	494	222	12	728
	a	.88	.86	.79	.87
Îngrijorare (funcțional)	m	15.40	14.71	15.00	15.19
	A.S.	4.72	4.29	4.28	4.60
	N	503	223	12	738
	a	.81	.78	.78	.80
Anxietate (disfuncțional)	m	10.40	9.80	9.53	10.21
	A.S.	4.12	3.45	2.06	3.91
	N	498	219	13	730
	a	.82	.75	.20	.80
Total funcțional	m	28.02	26.57	26.50	27.56
	AS.	8.94	7.92	5.81	8.62
	N	495	220	10	725
	a	.89	.87	.75	.89
Total disfuncțional	M	23.42	22.30	23.75	23.09
	AS.	9.49	8.10	5.92	9.05
	N	490	216	12	718
	a	.91	.89		

BAIXARDOC

4.2. Validitate

Validitatea este o caracteristică a unui test (sau scală) care arată măsura în care acesta măsoară ceea ce se spune că măsoară. Altfel spus, validitatea se referă la măsura în care inferențele pe care le facem pornind de la rezultatele obținute la un test sunt corecte (Messick, 1995).

Validitatea de conținut se referă la examinarea sistematică a itemilor testului/ scalei pentru a vedea dacă ei acoperă un eșantion reprezentativ al domeniului pe care dorim să îl măsurăm. În elaborarea PDA s-a pornit de la POMS-SV (Shacham, 1983; DiLorenzo, Bovbjerg, Montgomery, Valdimarsdottir, și Jacobsen, 1999), de unde au fost extrași itemi pentru subscalele de anxietate și depresie. Alți itemi au fost selectați din varianta lungă a POMS (McNair, Lorr, și Droppelman, 1971). Folosindu-se un dicționar de sinonime, itemilor deja construiți li s-au adăugat alții astfel încât s-a ajuns la o listă de 41 de adjective care descriu emoții. În selecția adjectivelor s-a ținut cont de principiile *teoriei rațional-emoțive și comportamentale*, care subliniază distincția dintre emoțiile negative funcționale și disfuncționale. Cei 41 de itemi au fost ulterior clasificați în cele două categorii (emoții funcționale și disfuncționale) de 3 experți în psihoterapie rațional-emoțivă și comportamentală de la Asociația de Psihoterapii Cognitive și Comportamentale din România. Cei 39 de itemi care compun varianta finală a scalei sunt cei care au întrunit consensul inter-evaluatori.

Așadar, PDA a fost astfel construit încât conținutul său reflectă principiile teoriei rațional-emoțive și comportamentale, iar forma sa este asemănătoare altor teste similare deja existente și care și-au dovedit utilitatea.

Validitatea de construct se referă la măsura în care testul/scalea reflectă constructul pe care îl măsoară. În cazul testelor utilizate pentru măsurare, validarea relativă la criteriu este o componentă a validării relative la constructul măsurat (Albu, 1998). Ea apreciază „gradul în care rezultatele furnizate de test corelează cu rezultatele altui instrument de evaluare despre care se presupune că măsoară același construct sau unul similar” (Haynes, apud Silva, 1993).

Într-un studiu efectuat pe populație românească (Macavei, 2006 -lucrare nepublicată) s-a încercat determinarea măsurii în care emoțiile negative funcționale și disfuncționale (măsurate cu PDA) se asociază cu anumite cogniții conform modului teoretic propus de Albert Ellis (teoria rațional-emoțivă și comportamentală). Asumpția de bază a modelului amintit este că la baza problemelor de tip emoțional și comportamental stau credințele dezadaptative și iraționale despre sine, lume și viață. Atunci când cineva deține credințe adaptative despre sine, ceilalți și viață și se poate considera o ființă valoroasă indiferent de comportamentele sale va trăi emoții pozitive sau negative (conform dinamicii dintre evenimentele de viață și scopurile sale), însă nu va trăi emoții invalidante /disfuncționale.

În cazul persoanelor cuprinse în studiu, au predominat credințele clienților (adică s-au trăit emoții negative) și nu au apărut parte a unui model de tip invalidant este mai dificil să se evedențieze diferența dintre emoțiile negative funcționale și disfuncționale. Studiul de față pune în evidență:

1. asocierea pozitivă dintre distresul emoțional și distorsiunile cognitive (credințele dezadaptative, de tip irațional);
2. asocierea pozitivă dintre distresul emoțional și anxietate și depresie (evaluate ca și complexe de manifestări cognitive, comportamentale, fiziologice și subiective).